

***Sociaal-economische
barometer 2015***

ABVV

Samen sterk

Sociaal-economische barometer 2015

Inhoud

■ Inleiding	5
■ 1. De crisis slaat toe	7
■ 2. Verdeling van rijkdom en ongelijkheid	9
Welke mechanismen blokkeerden de herverdeling van de rijkdom?	13
1) Veranderingen in het statuut en de arbeidsvoorwaarden van werknemers	13
2) Deregulering van de arbeidsmarkt en verzwakking van het collectief overleg	18
3) Veranderende gezinsstructuur	21
4) Minder herverdeling via de belastingen	22
5) Minder sociale bescherming	23
6) Afbouw van de openbare sector, een vorm van koopkracht voor burgers	24
■ 3. Toenemende sociale polarisering	25
■ 4. De daling van de koopkracht verscherpt de economische crisis	26
■ 5. De trend ombuigen	28
■ 6. De valse hypotheek op het wettelijk pensioen	34
■ Conclusie	35

Inleiding

De crisis duurt nu al zeven jaar en het einde van de tunnel is nog niet in zicht.

In de vorige edities wezen wij op het belang van sociale schokdempers om de gevolgen van de crisis te verzachten. We toonden aan dat, net dankzij die schokdempers, wij het er uiteindelijk beter vanaf hebben gebracht dan andere landen waar de sociale bescherming en de hervorderingsmiddelen minder ontwikkeld zijn. We toonden - voor zover nodig - ook aan dat wat sommigen als kosten zien, in feite troeven voor de economie zijn, stabiliteitsfactoren die tegelijk ook zorgen voor het welzijn van de bevolking. Het bewijs ook dat ons sociaal model geen rem op, maar integendeel een absolute voorwaarde voor economische ontwikkeling is.

Maar het volstaat niet de schokken te dempen. Hoewel ons land op de Europese scene van sociale ongelijkheid en achteruitgang nog een vrij behoorlijk figuur slaat, blijft de ongelijkheid een doorn in het oog en gaat de koopkracht van de overgrote meerderheid van de bevolking erop achteruit.

Alle indicatoren wijzen op het belang van het behoud en zelfs de **verbetering van de koopkracht** om de vraag en de bescherming van de binnenlandse markt in stand te houden, die in termen van ontwikkeling en maatschappelijke toegevoegde waarde even belangrijk is als de export. Het is die koopkracht die het mogelijk maakt de solidariteit, en dus de sociale bescherming en ook de gezondheid van de economie, te betalen.

Er is voldoende aangetoond dat het blinde besparingsbeleid, dat het inkomen aantast van de werknemers en van hele bevolkingslagen met een bescheiden of middelmatig inkomen, de crisis verder aanscherpt in plaats van de toekomst veilig te stellen en de basis te leggen voor een relance van de groei.

Dit belang van een Keynesiaans beleid, dat door steeds meer economen gedeeld en verdedigd wordt, begint door te sijpelen in de hogere kringen, maar concrete stappen blijven (vooralsnog) uit.

Het blinde besparingsbeleid moet zich noodgedwongen aanpassen aan de realiteit en de inspanningen in de tijd spreiden. Maar de verdeling van de inspanningen wordt er niet evenwichtiger op. De financiële kringen die terecht, maar slechts kortstondig met de vinger gewezen werden als verantwoordelijken voor de crisis, zetten hun *business as usual* voort. Ze pasten hun werking lichtjes aan om hun voortbestaan veilig te stellen, maar verloren hun kwalijke gewoonten niet. En ze profiteerden rijkelijk van de gulheid van de Europese Centrale Bank om hun basis te consolideren.

De zogenaamde 'structurele hervormingen', bedoeld om de arbeidsmarkt te dereguleren, worden ijverig en zonder racune voortgezet en zelfs nog verscherpt door een hevigere fiscale en sociale concurrentie binnen de Europese Unie, terwijl op internationaal vlak de wereldhandel gedereguleerd wordt d.m.v. de vrijhandelsverdragen.

In deze editie van de 'Sociaal-economische barometer' van het ABVV gaan we dieper in op de **ongelijkheid**. Sinds het ABVV-congres van 2010 heeft het ABVV zich nadrukkelijk tot doel gesteld om de groeiende ongelijkheid aan te klagen en het fenomeen te counteren door de principes van ons sociaal model te verdedigen. Deze principes zijn: sociaal overleg en een rechtvaardige verdeling van de (geproduceerde) rijkdom. Uiteraard zijn wij niet de enigen die de ongelijkheid vaststellen en aanklagen in naam van ons streven naar gelijkheid. Ook de OESO doet dit. Maar al te vaak wordt die ongelijkheid met een zeker fatalisme afgedaan als het gevolg van de crisis, of als een 'ongeluk' in ons economisch systeem dat zal verdwijnen als er opnieuw groei is.

Groei waarvan men verwacht dat die terugkeert door een aanbodbeleid¹ te voeren en de concurrentie op de spits te drijven.

Natuurlijk bestond er ook ongelijkheid vóór de crisis, maar de crisis heeft de ongelijkheid nog groter gemaakt. Onze indicatoren tonen echter aan dat ongelijkheid zelf aan de oorsprong van de crisis ligt, dat zij inherent is aan een neoliberal systeem van opeenstapeling van winsten. Bovendien bewijzen de indicatoren dat volharden in het aanbodbeleid en het drukken van de loonkosten, de overheidsuitgaven en de financiering van de sociale bescherming, de ongelijkheden nog zal verdiepen en de crisis alleen maar zal verscherpen. Dit zal onze democratieën bedreigen omdat alle macht in handen komt van een kleine financiële elite.

Ongelijkheid wordt vaak beschouwd als een 'natuurlijk' gegeven, als het resultaat van het darwinistische principe van de 'survival of the fittest'². De ongelijkheid beïnvloedt nochtans het maatschappelijk leven en de economische ontwikkeling die nodig is om sociale vooruitgang tot stand te brengen. En wij zijn niet de enigen die dit zeggen.

- *De groeiende ongelijkheid zet op vele manieren een rem op de economische ontwikkeling. Wie toenemende ongelijkheid zegt, zegt minder bestaansmiddelen voor de kansarmen in de samenleving. Voor mensen met een bescheiden inkomen is het aartsmoeilijk of zelfs onmogelijk om prioriteit te geven aan onderwijs en individuele ontplooiing, omdat al hun energie gaat naar het aan mekaar knopen van de eindjes. Kinderen van kansarme gezinnen komen vaak met een handicap aan de start. De sociale mobiliteit - d.w.z. de sociale lift - werkt niet meer. Hoe groter de ongelijkheid in de maatschappij, des te minder kans men heeft om zijn lot te verbeteren. (Stiglitz)*
- *Wanneer een kleine elite zich het recht toe-eigent om zichzelf sterk te verrijken, dan straalt dit niet af op de rest van de bevolking. Het zogenaamde 'trickle down'-effect van de rijken naar de minder goed bedeelden in onze samenleving is een fabel. Gelijkere economieën doen het economisch een pak beter, omdat de koopkracht gelijkmatig wordt verdeeld en surplussen (die anders op de Kaaimaneilanden rusten) effectief worden uitgegeven. (Stiglitz)*

- *Hoe meer inkomsten in een maatschappij worden herverdeeld, hoe lager de ongelijkheid en hoe beter de democratie functioneert. Wanneer inkomens ongelijker verdeeld worden, winnen de rijkere klassen aan politieke macht. Zij financieren verkiezingen, komen in de juiste milieus, ... Ze zullen hun verworvenheden willen beschermen. Daarom zullen ze hun politieke macht inzetten om de regelgeving zo te beïnvloeden dat hun rijkdom en macht geconsolideerd wordt. Een sterke herverdeling is daarom noodzakelijk om een democratie te laten functioneren, zo niet glijden we - zonder het zelf te beseffen - opnieuw af naar een cijnskiesrecht. (Stiglitz)*
- *Groeiende inkomensongelijkheid heeft een zeer belangrijke rol gespeeld als destabiliserende factor in aanloop naar de economische crisis die in 2008 losbarstte. De inkomensongelijkheid in de Westerse economieën steeg sterk aan de vooravond van de crisis. Lagere inkomensklassen moesten het met minder doen, maar wilden - aangejaagd door agressieve bankiers - hun consumptiepatroon in stand houden. Dit zorgde voor enorm gestegen schuldenlasten bij gezinnen, en dat niet enkel hypothecair. Deze toxische schuldenbom bleek onhoudbaar en zorgde voor de grote recessie vanaf 2008. (Fazzari - IMF)*
- *Ongelijkheid zorgt voor een aantasting van het algemeen niveau van welzijn in een maatschappij. In landen met minder inkomensongelijkheid hebben inwoners minder te kampen met lichamelijke en geestelijke gezondheidsproblemen, ze gebruiken minder drugs, ze hebben meer vertrouwen in andere mensen, ze zijn beter geschoold en ze sluiten minder mensen op in de gevangenis. (Wilkinson, Pickett)*

Marc Goblet
Algemeen secretaris

Rudy De Leeuw
Voorzitter

¹ Een aanbodpolitiek legt de nadruk op het versterken van de aanbodzijde van de economie, met name de productie, de ondernemingen. Economisten in dit genre kijken voornamelijk naar de 'obstakels' die bedrijven ervan weerhouden om hun productie te verhogen. Men kijkt niet naar de vraagzijde van de economie.

² De best aangepaste overleef.

1 De crisis slaat toe

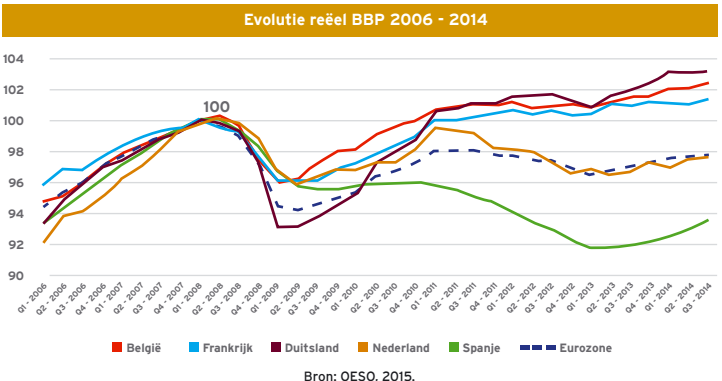
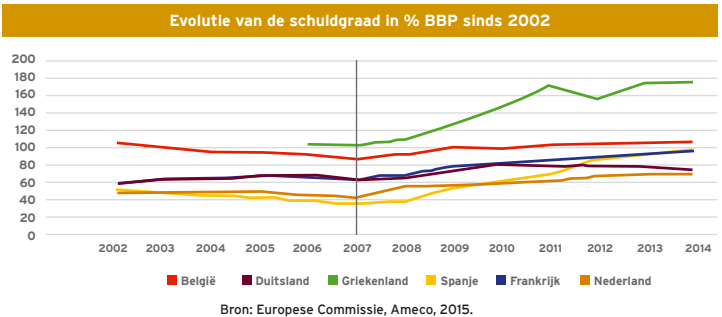
Het is al zeven jaar geleden dat de financiële crisis de reële economie in een coma stortte.

De overheidsschuld die tot in 2007 aan het slinken was, klom opnieuw de hoogte in door de tussenkomst van de staten om de banken te redden.

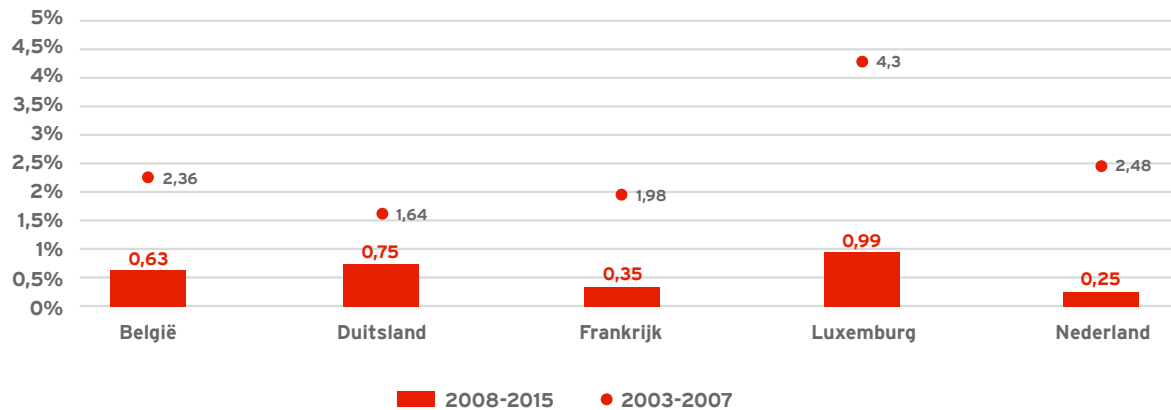
Te zwakke, zelfs negatieve groei

Sinds 2008 zijn de groeicijfers van het BBP te laag om de werkloosheid weg te werken. Tussen 2012 en 2013 zijn ze zelfs onder nul gezakt met alle gevolgen van dien op sociaal vlak (zie verder).

De crisis ligt helemaal niet achter ons. De Europese economieën slepen zich traag vooruit. De economische activiteit binnen de eurozone ligt in zijn totaliteit nog steeds lager dan aan de vooravond van de crisis in 2008. Enkel landen als Duitsland én België slaagden erin om snel positieve groeicijfers voor te leggen. De vooruitzichten zijn nu echter een pak negatiever doordat we samen met Duitsland de besparingen in de rest van Europa én bij onszelf zwaar zullen voelen.

Gemiddelde jaarlijkse groei van het BBP in %, 2003-2007 vs. 2008-2015

Bron: Eurostat, 2015.

2 Verdeling van rijkdom en ongelijkheid

Het beeld even stopzetten

Niemand kan ontkennen dat de crisis toeslaat. Maar zo hard ze de ene treft, zo zachtjes gaat ze voorbij aan de andere. Wat men de crisis noemt, is niet zozeer de tragere groei van de taart, maar wel een slechtere verdeling ervan, en wel omdat de globale rijkdom ondanks alles blijft stijgen maar steeds minder goed herverdeeld wordt.

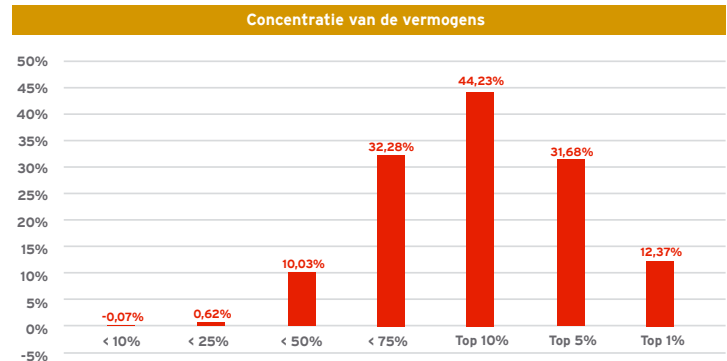
België is en blijft een rijk land. De Belgen behoren tot de rijksten ter wereld met een gemiddeld vermogen van \$ 300.000 ofwel € 240.000 per volwassene³. Nochtans bulkte de gemiddelde Belg niet van het geld. Volgens de laatste cijfers van de FOD Economie bedroeg het netto belastbaar inkomen van de Belgen in 2012 gemiddeld € 16.651, dit is € 1.387 per maand.

Achter dit gemiddelde gaan grote verschillen schuil en het houdt ook geen rekening met het vermogen maar enkel met het belastbaar inkomen.

Houdt men rekening met het vermogen, dan ziet het plaatje er totaal anders uit:

- de helft van de Belgische gezinnen bezit amper 10% van het totale vermogen;
- de 10% rijksten bezitten 44% van het vermogen;
- de 5% rijksten bezitten 32% van het vermogen;
- de 1% rijksten bezitten 12,37% van het vermogen.

³ Studie 'Global Wealth', Crédit Suisse, 2014.

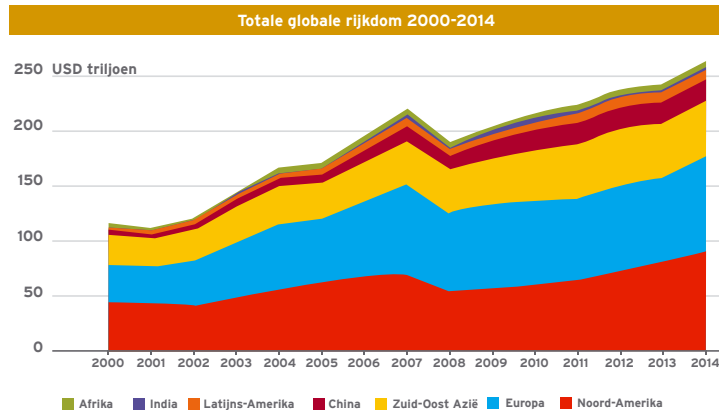

Bron: CSB, Universiteit Antwerpen, De verdeling van de vermogens in België, 2014.

Crisis: wie wint, wie verliest?

Volgens de studie 'Global Wealth' van Crédit Suisse uit 2014 deed de crisis de inkomens globaal dalen, maar zijn die al vlug opnieuw beginnen stijgen.

We stellen vast dat de algemene rijkdom is blijven toenemen, ondanks de aanhoudende crisis. In België bezit de gemiddelde volwassene een vermogen van   240.000, dat was nog 217.000 in 2013 en 193.000 in 2008. Maar desondanks staat ons land aan de top van de meest egalitaire landen, aangezien het rijkste deciel (de rijkste 10%) iets minder dan 50% van het totale vermogen bezit...

Bron: Credit Suisse Global Wealth Databook, 2014.

Groeiende ongelijkheid

Die algemene inkomensstijging gold niet voor iedereen. Volgens de OESO gingen de hoge inkomens in veel landen met een groeiend deel van het totale inkomen lopen. In de afgelopen 30 jaar is het aandeel van de 1% rijksten in het totaal inkomen vóór belastingen in de meeste landen van de OESO gestegen. In die periode ging een buitensporig deel (tot 37% in Canada en tot 47% in de VS) van de globale inkomensstijging naar de 1% rijksten.

Volgens de OESO “heeft de zware recessie –althans voorlopig- de toename van het aandeel van het inkomen van de rijksten afgeremd, zonder echter de stijging van de laatste decennia teniet te doen. Daarna, sinds 2010, zijn de zeer hoge inkomens in vele landen het verloren terrein aan het inhalen”.

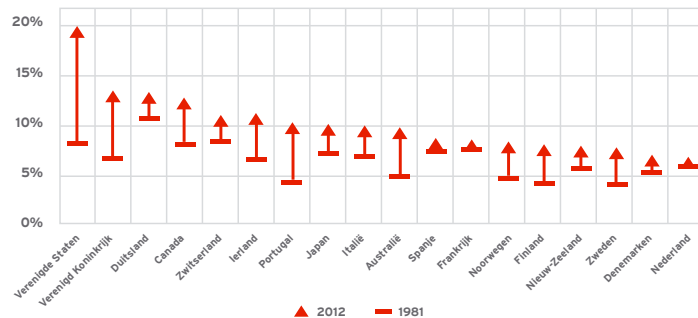
De inkomens van de bescheiden gezinnen stegen echter niet evenveel als het totale inkomen, en van velen onder hen is de financiële situatie er niet op verbeterd sinds midden jaren 80.

De groeiende ongelijkheid is dus geen gevolg van de crisis, maar een structurele trend. Van 1981 tot 2012 is in de meeste landen van de OESO het aandeel van de zeer hoge inkomens in het totale inkomen vóór belastingen fors gestegen.

De zeer hoge inkomens kenden een forse stijging

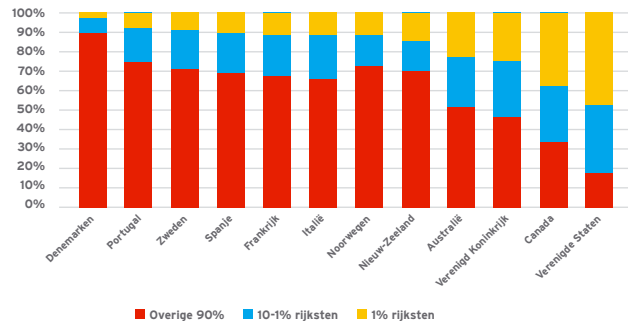
In sommige landen hebben de 1% rijksten zich een vijfde of meer van de totale inkomensgroei toegeëigend.

Aandeel van het inkomen van de 1% rijksten in het totaal inkomen vóór belasting (van 1981 tot 2012)

Bron: OESO, 'Income Distribution Database'.

In welke mate gaat de groei van de inkomsten naar verschillende inkomstengroepen? (van 1975 tot 2007)

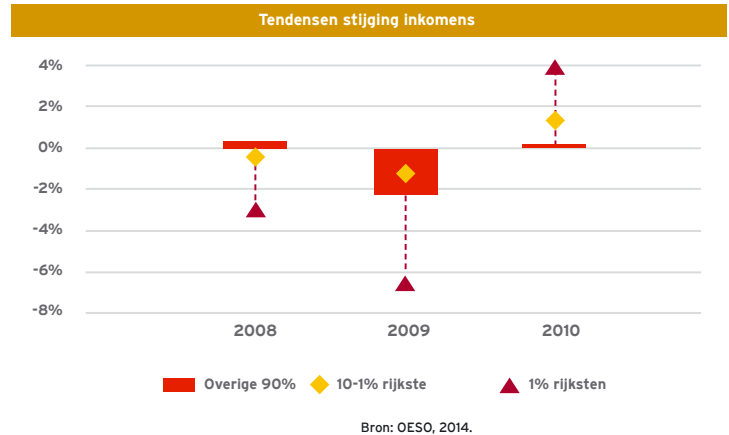

Bron: OESO, 'Income Distribution Database'.

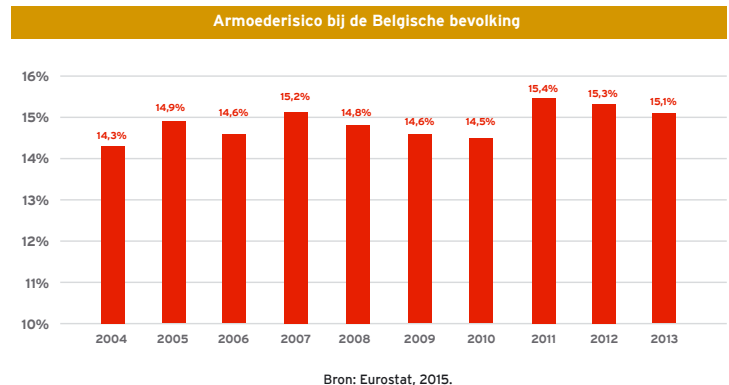
De crisis heeft bestaande tendensen omgebogen of verscherpt

Hoewel de crisis een halt heeft toegeroepen aan de forse stijging van de hoogste inkomens, heeft ze die tendens niet omgebogen.

Gemiddeld is het reële inkomen van de 1% rijksten in 2010 met 4% gestegen, terwijl dat van de 90% armsten ter plaatse is blijven trappelen.

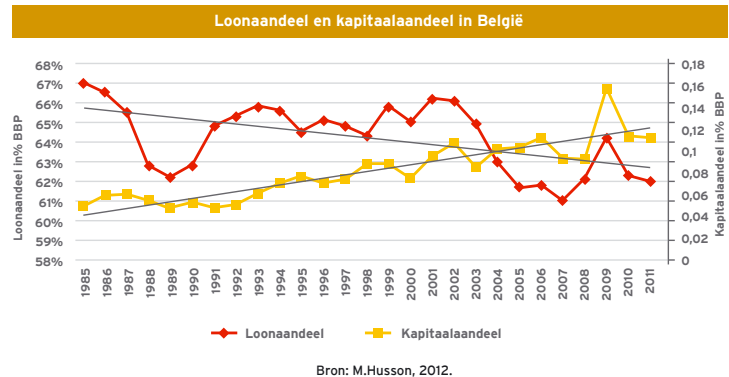
Ondanks de toename van de globale rijkdom is het armoederisico al sinds tien jaar nagenoeg onveranderd gebleven.

Armoedrempel in België	
Alleenstaanden	Gezinnen met twee volwassenen en twee kinderen
€ 1.000 netto per maand	€ 2.101 netto per maand

In de economische literatuur bestaat er geen definitie voor arm of rijk.

Vanuit economisch oogpunt stellen we wel vast dat de groeiende ongelijkheden zich vertalen in een stijgend kapitaaltaandeel in de economie (inkomsten uit kapitaal) terwijl het loonaandeel (inkomsten uit loon) al vier decennia daalt.

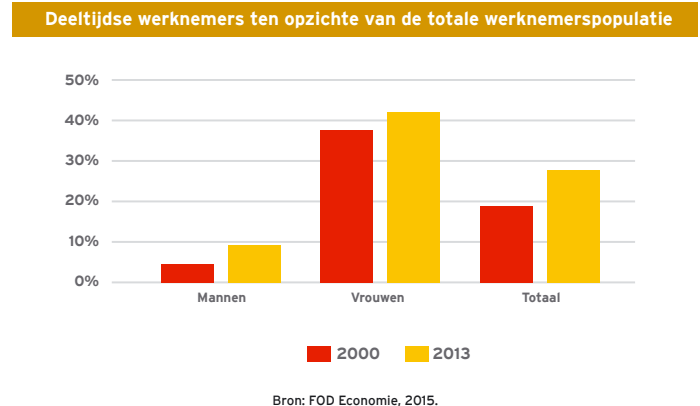
Welke mechanismen blokkeerden de herverdeling van de rijkdom?

De OESO zelf verklaart de toegenomen ongelijkheid aan de hand van zes mechanismen.

1. Veranderingen in het statuut en de arbeidsvoorwaarden van werknemers

In België werd de afbouw van de statuten nog verscherpt door de toename van deeltijdwerk en preciaire tewerkstelling.

- Een vierde van het aantal banen zijn deeltijdse jobs.
- Een groeiend deel van de werknemers moet twee jobs uitoefenen.
- Jaar in jaar uit zijn 500.000 mensen (afhankelijk van de conjunctuur) tewerkgesteld als uitzendkracht, dus met al dan niet aanzienlijke periodes van werkloosheid tussen de uitzendjobs door.

Evolutie van het aantal personen met een tweede job in vergelijking met de totale werknemerspopulatie (2004-2013) in %						
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
3,8	3,8	4	4,1	4,2	4,2	4,1

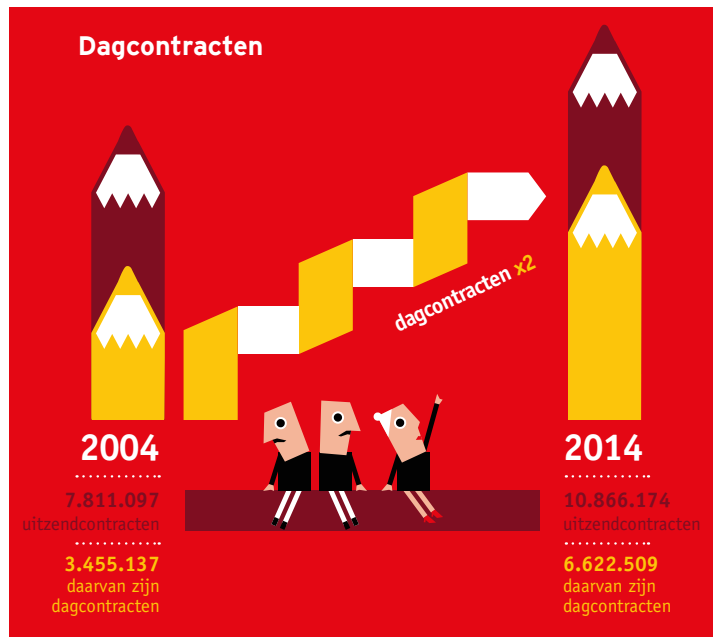
Bron: FOD Economie, 2015.

Aantal personen werkend als uitzendkracht						
2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
540.856	560.139	487.514	533.272	561.246	540.434	534.460

Bron: FOD Economie, 2015.

Meer dan 530.000 mensen (waarvan 36% student is) werken als uitzendkracht, maar niet voltijds.

De toename van het aantal dagcontracten zegt veel over de precarisering van de uitzendkrachten.

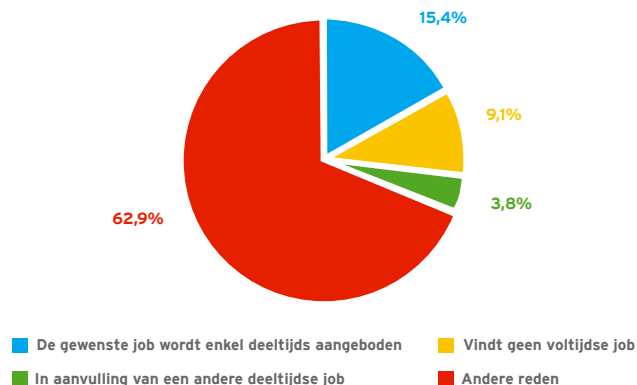
Bron: ABVV Coördinatie Interim, campagne 2014.

Precaire jobs: het genderspect

Precaire arbeidsomstandigheden komen vaker voor bij vrouwen dan bij mannen. Maar liefst 46% van de werknemers heeft een deeltijds statuut, tegen slechts 10% van de mannen.

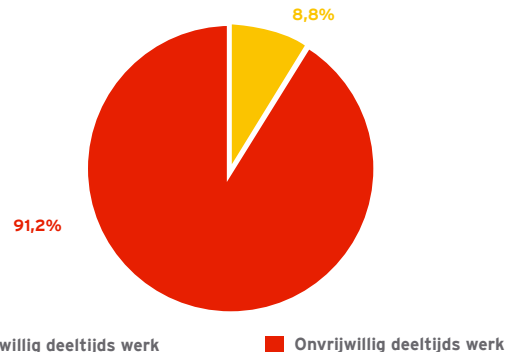
Dit grote aantal deeltijdse contracten verklaart voor een groot deel de loonkloof tussen mannen en vrouwen. Deze kloof wordt op 20% geschat en wordt jaar na jaar kleiner, maar het is niet duidelijk of dit te wijten is aan een inhaalbeweging van lonen bij de vrouwen of dat het gaat om een verslechtering bij de mannen. Het aantal mannen dat deeltijds werkt is in tien jaar tijd verdubbeld.

Onvrijwillig deeltijds werk: motieven

Bron: FOD Economie, 2015.

(On)Vrijwillig deeltijds werk

Bron: FOD Economie, 2015.

De deeltijdse arbeid is verre van vrijwillig.

63% van de onvrijwillig deeltijdse werknemers geeft aan dat ze om 'andere redenen' een deeltijdse job uitvoeren. Dit is vooral het gevolg van familiale of medische 'beperkingen' of doordat een familiaal thuis geholpen moet worden door ontoereikende voorzieningen.

Meest aangehaalde redenen (bij 50% van de niet-vrijwillig deeltijdse werknemers):

- Noodzakelijk om de kinderen op te vangen
- De diensten voor kinderen en/of andere zorgbehoevenden zijn niet beschikbaar of toegankelijk.
- Men neemt zelf de kinderopvang of de verzorging van hulpbehoevenden voor zijn rekening.
- Andere persoonlijke of familiale motieven.

Sociale dumping

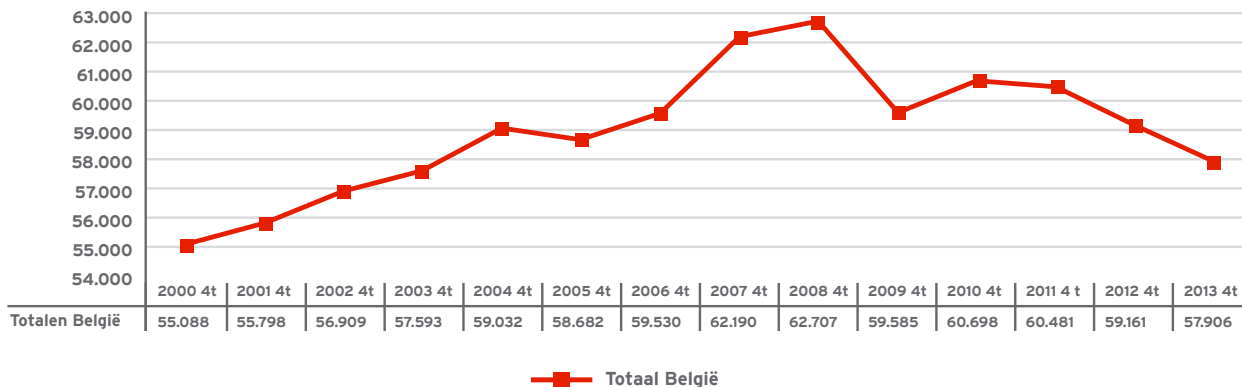
Daarbovenop komt nog de sociale dumping⁴ via diverse mechanismen: detachering, postbusondernemingen in andere lagelonenlanden in de EU, of gebruik en misbruik van het zelfstandigenstatuut (het aantal buitenlandse werknemers met zelfstandigenstatuut is fors toegenomen).

In 2013 waren er 58.908 buitenlandse bouwvakkers in België gedetacheerd, dit is 16,6% meer dan in 2011. Een vierde van hen komt uit Nederland. Polen en Portugezen vervulden de top drie. Daarbovenop komen nog eens 12.805 '(schijn)zelfstandigen', vier maal meer dan in 2007.

De transportsector wordt bijzonder hard getroffen: tussen eind 2008 en eind 2013 gingen in deze sector 4801 banen verloren.

Evolutie van de tewerkstelling in de sector transport en logistiek in België

Aantal werknemers in het wegvervoer en de logistiek voor de rekening van derden

Bron: RSZ, 2014.

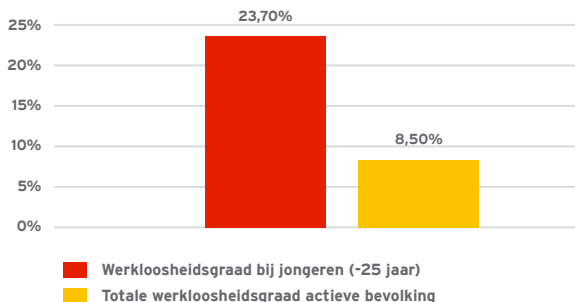
⁴ Sociale dumping is het in concurrentie brengen van weinig georganiseerde werknemers door onverantwoord lage lonen of arbeidsvoorwaarden op te leggen.

Sommige groepen zijn erg kwetsbaar

Vooral jongeren worden door de precarisering getroffen. Uit de database van de OESO over de inkomensverdeling (juni 2014) blijkt dat het hoogste armoederisico verschuift van de 65-plussers naar de jongeren tussen 18 en 25 jaar.

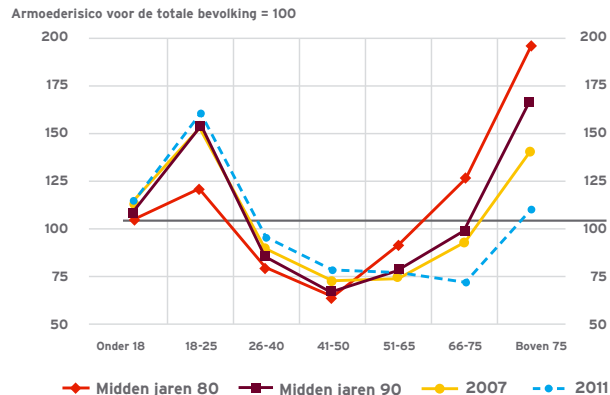
In België is de werkloosheidsgraad bij jongeren drie keer hoger dan bij de totale actieve bevolking.

Werkloosheid van jongeren

Bron: EAK, 2014.

Gemiddeld armoederisico in de OESO-landen

Bron: OESO, 2014.

In België werken vrouwen veel vaker deeltijds dan mannen.

% deeltijdwerk naar geslacht	
Vrouwen	Mannen
42,7%	9,43%

Bron: Eurostat, 2015.

2. Deregulering van de arbeidsmarkt en verzwakking van het collectief overleg

De precarisering van de statuten gaat samen met de stagnering van de inkomens uit arbeid. De lonen zelf worden ofwel verlaagd ofwel geblokkeerd, zoals bij ons al verscheidene jaren het geval is. Bij de laatste interprofessionele akkoorden werd de loonstijging beperkt en wanneer er geen interprofessioneel akkoord bereikt werd, werd de loonstop door de regering bekrachtigd.

2009	€ 125 ecocheques
2010	€ 250 ecocheques
2011	0% nominale verhoging
2012	0,3% nominale verhoging
2013	0% nominale verhoging
2014	0% nominale verhoging

Van de Belgische lonen wordt beweerd dat ze te hoog zijn. Een Belg verdient gemiddeld € 3.258 bruto per maand, maar tussen regio's en beroepen bestaan grote verschillen: 2/3e van de werknemers verdient minder dan het gemiddeld loon. Bovendien vertegenwoordigt het nettoloon gemiddeld slechts de helft van het brutoloon.

In 2012 zijn de reële cao-uurlonen van de werknemers⁵ zelfs gedaald tot het peil van 2004. De laatste drie jaar ging de lichte stijging van de koopkracht sinds 2010 volledig verloren.

⁵ FOD WASO, Indexcijfer van de conventionele lonen, jaargemiddelden, 03/01/2013.

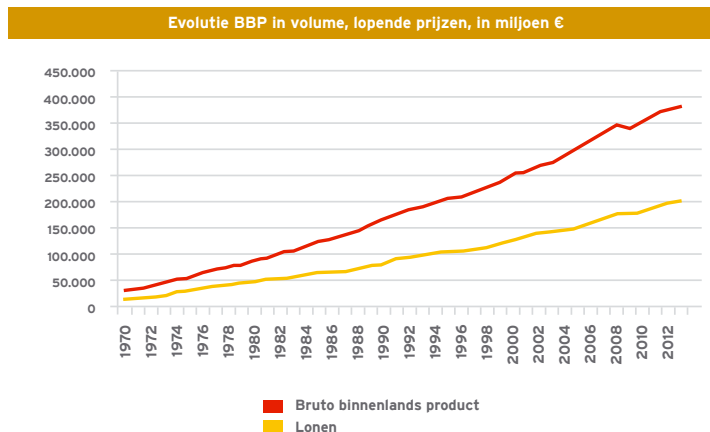
⁶ Bron: L'Echo, 8 april 2014.

Die matiging gold niet voor de bedrijfsleiders. De gemiddelde bezoldiging van de gedelegeerd bestuurders van de op de beurs van Brussel genoteerde ondernemingen steeg in 2013 met 11,2% t.o.v. 2012.

2012	2013	Variatie
1,975 miljoen	2,196 miljoen	+11,2%

Slechts zeven CEO's (op 19) van de ondernemingen uit de Bel 20 verdienden in 2013 minder dan in 2012⁶.

Op deze grafiek zien we dat de evolutie van de lonen achterop loopt t.o.v. die van het BBP.

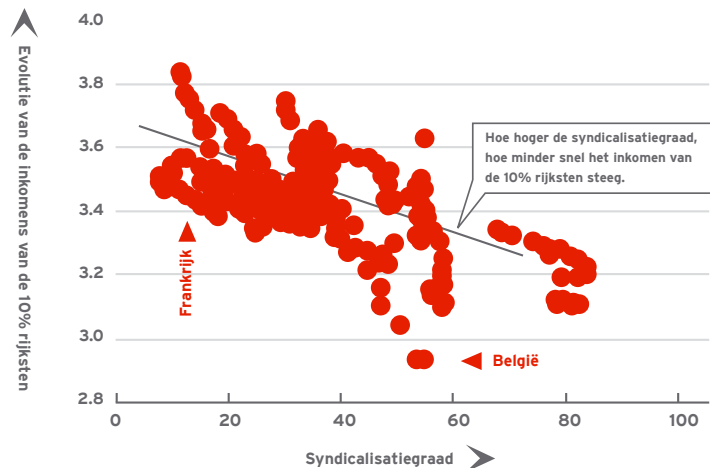
Bron: OESO, 2014.

De lagere syndicalisatiegraad heeft de ongelijkheid versterkt

De afgelopen 30 jaar is de syndicalisatiegraad in het merendeel van de ontwikkelde economieën afgenomen. Het IMF heeft nu ontdekt dat deze daling van de syndicalisatiegraad een sleutelrol heeft gespeeld in de toename van de ongelijkheid.

De grootverdieners in de ontwikkelde landen (die 10% vertegenwoordigen van de bevolking) hebben tussen 1980 en 2010 jaar na jaar een steeds groter aandeel van alle inkomens ingenomen. Nu blijkt uit onderzoek van het IMF dat dit minstens voor de helft te verklaren is door een afname van de sterkte van de vakbonden.

Door de lagere onderhandelingskracht van vakbonden hebben zij minder invloed op de verloningsstructuur binnen bedrijven, waardoor een groter aandeel van de opbrengsten naar de topinkomens binnen de bedrijven vloeit. Doordat vakbonden minder sterk worden, daalt de onderhandelingsmacht van werknemers in vergelijking met die van aandeelhouders. Hierdoor stijgt het kapitaalandaal in de economie en aangezien het kapitaal zich traditioneel al bij de topverdieners situeert, stijgt de ongelijkheid.

Bron: IMF, 2015.

Overbodige loonmatiging

In 2015 werd de loonmatiging voortgezet met een indexsprong en een loonmarge van 0% voor 2015 en 0,6% van de loonmassa voor 2016.

Die loonmatiging is niet enkel contraproductief - inzake koopkracht - voor de binnenlandse vraag, ze is bovendien volkomen overbodig om de loonkloof (zoals berekend door de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven) weg te werken.

Uit het verslag van de CRB van 2014 en de laatste inflatiecijfers van het Planbureau blijkt dat een marge bovenop de index mogelijk is.

- (a) De lonen in de buurlanden zullen de komende twee jaar stijgen met 3,7%.
- (b) Over dezelfde periode zou de gezondheidsindex - en dus de lonen indien er geen indexsprong zou worden toegepast - evolueren met 1,5%.
- (c) Wanneer je de voorziene indexatie aftrekt van de loonevolutie in de buurlanden blijft er een 'loonmarge' over van 2,2%.
- (d) Maar deze marge moet je verminderen met het loonverschil dat sinds 1996 is opgebouwd (2,2% - 2,9%).
- (e) En je moet er alle voordelen bij optellen die werkgevers zullen ontvangen nl. 1,04%.
- (f) Zo kom je uiteindelijk aan een marge van 0,34% bovenop de index en blijven onze lonen in lijn met de evolutie in de buurlanden.

Loonevolutie buurlanden (2015-2016)	3,7%	(a)
Automatische indexering België	- 1,5%	(b)
= Loonmarge	= 2,2%	(c)
Loonkloof met de buurlanden	- 2,9%	(d)
Toegekende voordelen aan werkgevers	+ 1,04%	(e)
Beschikbare marge bovenop de index	= 0,34%	(f)

Op een volledige loopbaan verliest een werknemer een jaar aan salaris!

Bedrag dat je verliest door de indexsprong (in €)					
Bruto maandloon	Maandelijks verlies	40 jaar tot pensioen	25 jaar tot pensioen	20 jaar tot pensioen	10 jaar tot pensioen
€ 1.500	30	20.332	10.906	8.277	3.654
€ 2.000	40	27.109	14.541	11.036	4.871
€ 2.500	50	33.887	18.177	13.795	6.089
€ 3.000	60	40.664	21.812	16.554	7.307
€ 3.500	70	47.442	25.448	19.313	8.525
€ 4.000	80	54.219	29.083	22.072	9.743

Bron: ABVV eigen berekeningen.

Het was dus mogelijk om de loonkloof op twee jaar weg te werken en de lonen te verhogen zonder aan de automatische indexering te raken.

Niettemin besloot de regering een indexsprong in te voeren. Het gevolg is dat alle loontrekkenden, ook de ambtenaren en de sociaal uitkeringsgerechtigden, 2% aan inkomen inboeten. Dit verlies heeft een cumulatief effect in de toekomst, want wanneer er opnieuw een indexering volgt, zal dit gebeuren op een lager loon. Het verlies van 2% blijft werknemers achtervolgen en wordt steeds groter. Op een volledige loopbaan loopt het verlies op tot het equivalent van 1 jaar loon!

Bovendien beperkt de federale regering de indexsprong enkel tot werknemers en uitkeringsgerechtigden. Bedrijfsleiders en andere mandatarissen in het bedrijfsleven worden gespaard. Doordat de huurprijzen geen indexsprong maken worden eigenaars van immobiëlen ook ontzien.

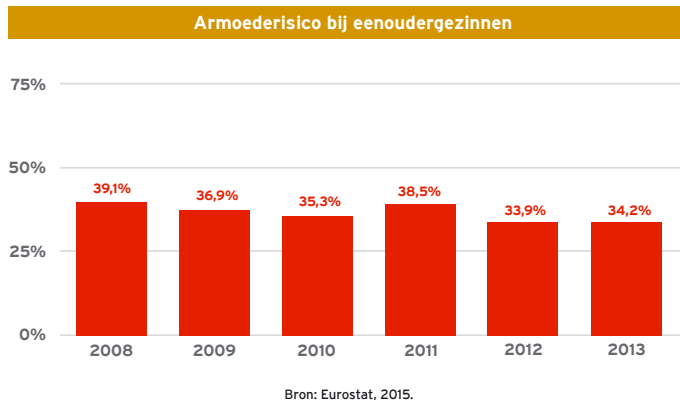
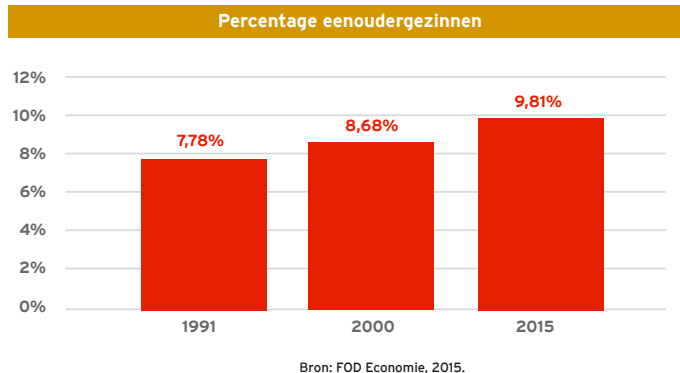
3. Veranderende gezinsstructuur

Het aantal huwelijken daalt ten voordele van het ongehuwd samenwonen, en in beide gevallen loopt het aantal scheidingen en relatiebreuken hoog op.

Nu steunt het gezinsbudget doorgaans op de jobs van de beide partners.

Door wijzigingen in de gezinsstructuur treden er bijkomende armoede-effecten op.

De eenoudergezinnen lopen een hoog armoederisico, zeker in vergelijking met de tweeoudergezinnen.

4. Minder herverdeling via de belastingen

De belastinghervormingen die in de afgelopen 30 jaar in de meeste landen van de OESO werden doorgevoerd, hebben geleid tot een belangrijke verlaging van de hoogste aanslagvoeten in de personenbelasting: de gemiddelde hoogste aanslagvoet in de OESO-landen daalde van 66% in 1981 tot 43% in 2013. Die daling houdt echter nauw verband met de toename van het aandeel van de hoge inkomens in het totaal inkomen. In België hebben we dezelfde evolutie gekend: in 1988 was de hoogste aanslagvoet in de personenbelasting 71%, in 1989 nog 55% en momenteel bedraagt de hoogste aanslagvoet voor de hoogste schaal 50%.

Ook andere belastingen op de hoogste inkomens werden verlaagd: de gemiddelde wettelijke aanslagvoet in de vennootschapsbelasting daalde van 47 naar 25%, terwijl de belasting op de in België uitgekeerde dividenden daalde van 75% tot 42%.

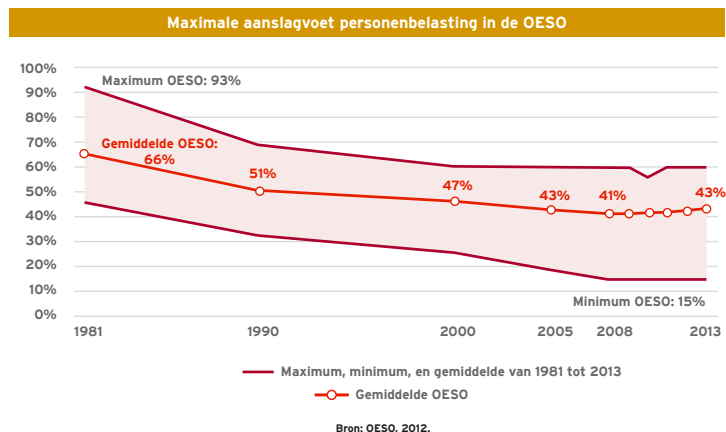
Bij ons noteerden we vooral een verschuiving van de inkomens uit arbeid naar de inkomens uit kapitaal.

De ondernemingswinsten worden te weinig belast, meer bepaald dankzij de belastingvoordelen en fiscale constructies. Weinig vennootschappen betalen effectief de theoretische aanslagvoet van 33,99% in de vennootschapsbelasting.

De impliciete⁷ en niet de theoretische aanslagvoet van 33,99%, is blijven dalen.

Op deze grafiek zien we dat de aanslagvoet voor de hoogste inkomens sinds de jaren 90 is blijven dalen in alle landen van de OESO, hoewel men het blijft hebben over de “belastingdrift”.

Tot aan de crisis zijn de aanslagvoeten op de hoogste inkomens snel blijven dalen.

Impliciete aanslagvoet kapitaalinkomens in België					
2000	2005	2009	2010	2011	2012
24,4%	21,8%	15,9%	15%	16,6%	20%

Bron: Eurostat, 2015.

⁷ De impliciete belastingvoet meet de gemiddelde belastingdruk door de totale belastingopbrengsten te vergelijken met de totale belastbare basis. De belastbare basis wordt gevormd door de resultaten van de ondernemingen of deze nu positief zijn of niet, na fiscale aftrekken (zoals notionele interesten) of verliezen.

5. Minder sociale bescherming

De sociale zekerheid speelt een belangrijke rol in de herverdeling van de inkomens en in de strijd tegen armoede. Ze heeft er mee voor gezorgd dat ons land ondanks alles één van de minst ongelijke landen ter wereld is.

Maar de rol van de sociale zekerheid wordt verzwakt. De sociale minima liggen op het randje of onder de armoedegrens.

Dit is bijvoorbeeld het geval voor het leefloon. Dit is slechts het equivalent van 76% van de armoedegrens voor een alleenstaande en 64% voor een gezin met twee kinderen.

Dit is evengoed het geval voor andere sociale zekerheids-systemen.

Minimum werkloosheids-uitkering (na 7 maanden werkloosheid)	Maandbedrag in €	Armoede-grens in €	in % van de Europese armoedegrens
Alleenstaande	953	1.080	88%
Koppel	1.135	1.621	70%
Inschakelingsuitkering			
Alleenstaande (+21 jaar)	818	1.080	76%
Koppel	1.106	1.621	68%

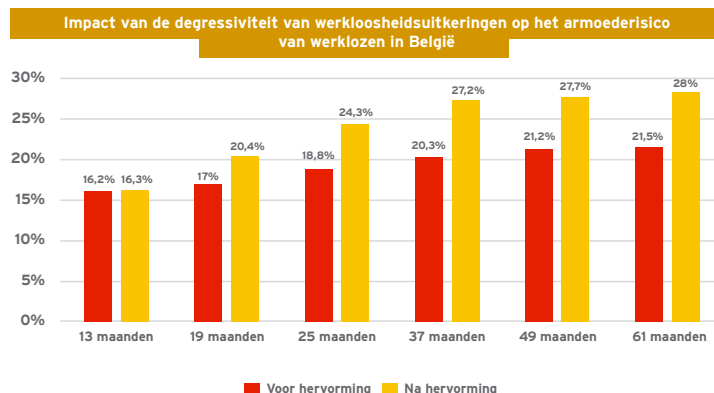
Bron: CRB, 2014.

Die evolutie treft in het bijzonder de werkloosheidsuitkeringen, sinds de hervorming en de invoering van de sterke degressiviteit van de uitkeringen.

Vóór de hervorming steeg het armoederisico van 16,2% na 13 maanden werkloosheid tot 21,5% na 61 maanden werkloosheid. Na de hervorming is het armoederisico bij langdurige werkloosheid bijna een derde hoger: het bedraagt nu 28% i.p.v. 21,5%.

De beperking in de tijd (3 jaar) van de inschakelingsuitkeringen voor schoolverlaters begint dit jaar echt voelbaar te worden. In de loop van dit jaar zullen 40.000 mensen geen inschakelingsuitkering meer krijgen.

Iets meer dan de helft (51%) van deze mensen is samenwonend. Zij kunnen geen aanspraak maken op sociale bijstand.

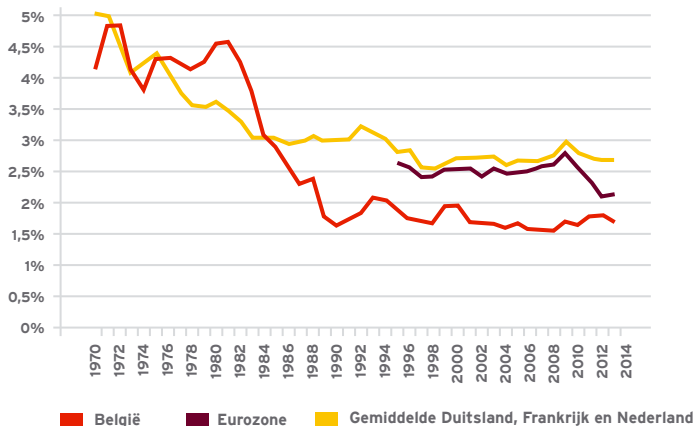

Bron: CRB, maandelijkse sociaaleconomische brief, 31/03/2014.

6. Afbouw van de openbare sector, een vorm van koopkracht voor burgers

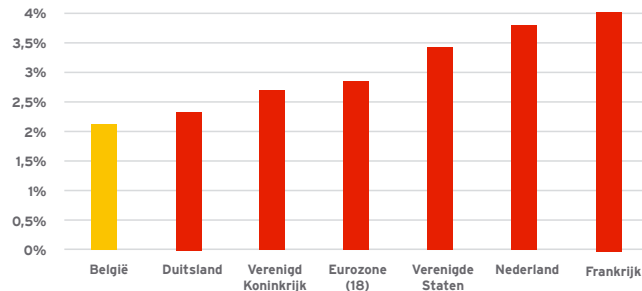
De Belgische overheidsinvesteringen in infrastructuur liggen ver achter op de rest van de eurozone en andere grote economieën (VK en VS). We lopen het risico dat we economisch een moeilijk te overbruggen achterstand oplopen ten opzichte van onze 'concurrenten'. Een gebrek aan moderne openbare infrastructuur vormt een grote rem op onze competitiviteit.

Overheidsinvesteringen in infrastructuur (in% van het BBP)

Bron: Europese Commissie, Ameco-database.

Overheidsinvesteringen in infrastructuur in 2014 (in % van het BBP)

Bron: Europese Commissie, Ameco, 2015.

3 Toenemende sociale polarisering

De toenemende inkomensongelijkheid vertaalt zich in een polarisering binnen de samenleving: de middenklasse wordt steeds kleiner.

Tussen hoge en lage inkomens krimpt de middenklasse

In twee decennia tijd werd de middenklasse (op basis van een inkomen van 70 tot 150% van het mediaaninkomen) steeds kleiner in de geïndustrialiseerde landen en dus ook in België.

De middenklasse is echter economisch zeer belangrijk: de middenklasse is de belangrijkste consument, zorgt in grote mate voor de privé-investeringen en ook voor de belastinginkomsten.

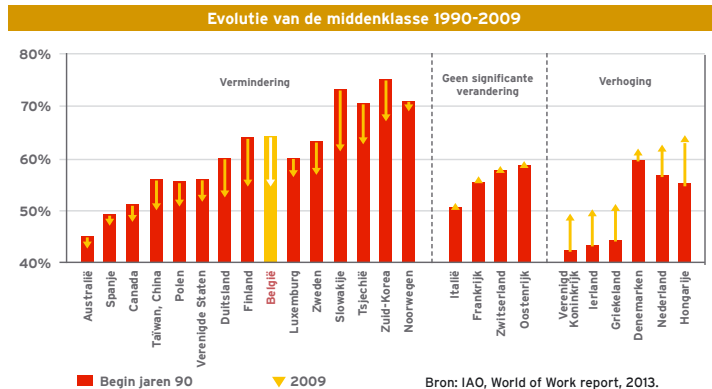
De sinds jaren aanhoudende loonstop maakt de zaken er niet beter op en verklaart grotendeels de stagnering van de privéconsumptie en het hoge niveau van het voorzorgsparen.

Sommige indicatoren zijn veelzeggend:

- De overmatige schuldenlast is sinds 2007 blijven stijgen en trof eind 2013 341.000 mensen die opgenomen zijn op de zwarte lijst van de Centrale voor Kredieten aan Particulieren (CKP).
- De groeiende schulden en het loonbeslag wijzen de grote financiële moeilijkheden van de gezinnen.

Loonbeslag		
2011	2012	Evolutie
80.836	130.036	+60%

Bron: Antwoord van minister van Financiën Koen Geens op een schriftelijke parlementaire vraag.

Wanbetaling Belgen

Evolutie van de wanbetalers, geregistreerd bij de CKP								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Evolutie 2007 - 2013
Alle contractvormen	279.429	285.595	300.296	308.803	319.092	330.129	341.416	22,18%
		2,20%	5,10%	2,80%	3,30%	3,50%	3,42%	

Bron: Observatorium Krediet en Schuldenlast, 2014.

Gemiddelde achterstand van de ontleners die in gebreke blijft (2007-2013)								
	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Fin 2013	Evolutie 2007 - 2013
Alle contractvormen	6.360€	6.498€	7.176€	7.834€	7.989€	8.245€	8.682€	36,51%
		2,17%	10,43%	9,17%	1,98%	3,20%	5,31%	

Bron: Observatorium Krediet en Schuldenlast, 2014.

4 De daling van de koopkracht verscherpt de economische crisis

Een graadmeter hiervoor is het reële BBP per inwoner (waarbij inflatie-effecten uitgesloten zijn).

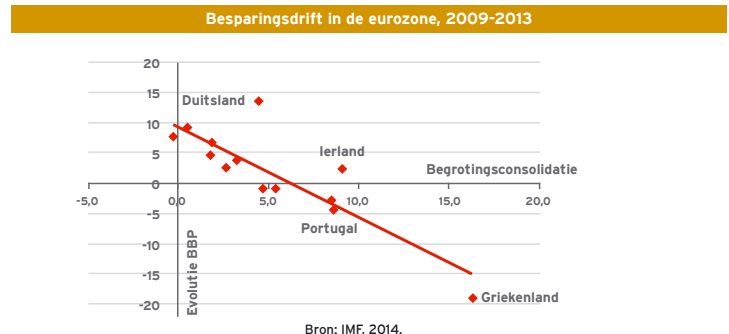
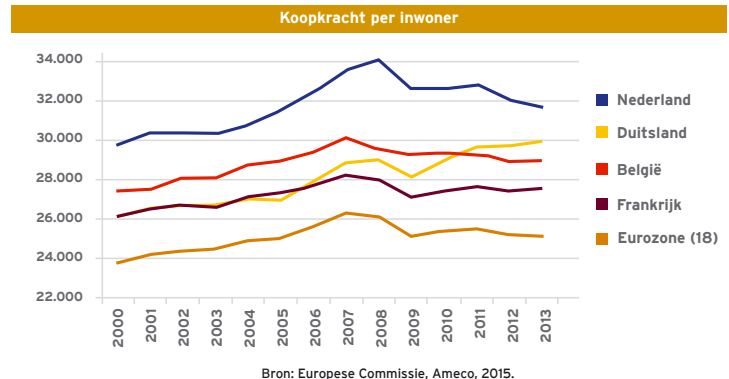
1. De koopkracht heeft zwaar ingeboet ten gevolge van de crisis (duidelijke knik vanaf 2008).
2. De Belgen hebben nu minder koopkracht dan vlak voor de crisis. België, Nederland en Frankrijk zitten nu ongeveer op 2% onder het niveau van vóór de crisis (2007). Duitsland doet het opmerkelijk beter.
3. De terugkeer van economische groei eind 2013 zorgde niet voor extra koopkracht, integendeel. De loonblokkering in België legt een hoge druk op de koopkracht, een koopkracht die al zwaar te lijden had onder de crisis.

De indexesprong dreigt de situatie nog te verergeren.

Geen groei zonder koopkracht

Besparingen zijn nefast voor groei. Het IMF gaf het dit jaar openlijk toe, maar de Europese Commissie blijft volharden. Nochtans tonen deze cijfers duidelijk het verband aan tussen besparingen en economische groei.

Hoe hoger je besparingsdrift, hoe lager je economische groei. Cijfers die de regering Michel liever niet ziet.

De lonen onder druk zetten met het oog op een betere positionering op de buitenlandse markten is niet automatisch gunstig voor de werkgelegenheid. Het tegendeel is eerder waar.

Wat stellen we vast?

België scoort goed in vergelijking met de buurlanden wat betreft economische performantie. De groei van de economische activiteit (BBP in volume) ligt gemiddeld hoger dan in de buurlanden sinds 1996.

Maar de merkwaardigste evolutie vinden we terug op het vlak van tewerkstelling. Sinds 1996 ligt de tewerkstellingsevolutie in volume (in uren) hoger dan in alle andere buurlanden. Vooral het verschil met 'exportkampioen' Duitsland is opmerkelijk. In Duitsland steeg het aantal jobs sinds 1996 met bijna 9%, maar deze 9% betekent maar 1% extra jobs uitgedrukt in werkuren. Er werden met andere woorden veel minderwaardige jobs gecreëerd met amper werkuren (mini-jobs/ 1 eurojobs), maar geen jobs die echte economische activiteit inhouden of een bijdrage leveren aan de sociale zekerheid. De jobs die in België gecreëerd worden, zorgen echter wel voor een economische en sociale meerwaarde.

Evolutie van de tewerkstelling 1996-2014 (%)	Tewerkstelling (in personen)	Tewerkstelling (uren)	BBP (in volume)
Duitsland	8,90%	1,30%	24%
Frankrijk	13,60%	5,80%	31%
Nederland	18,90%	12,50%	34,8%
België	17,10%	16,30%	34,6%

Bronnen: Europese Commissie, Technisch verslag 2014 (Destatis, CBS, INSEE en NBB).

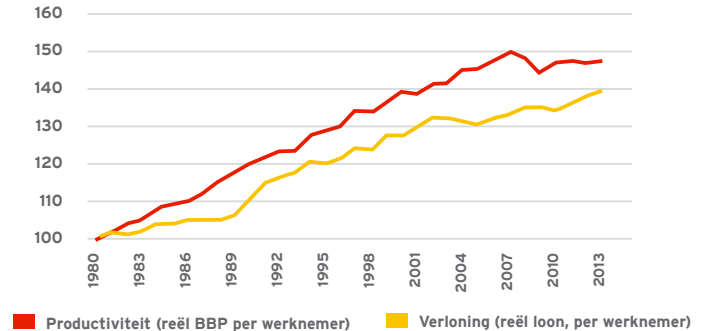
5 De trend ombuigen

Werknemers krijgen hun deel van de productiviteitswinsten niet

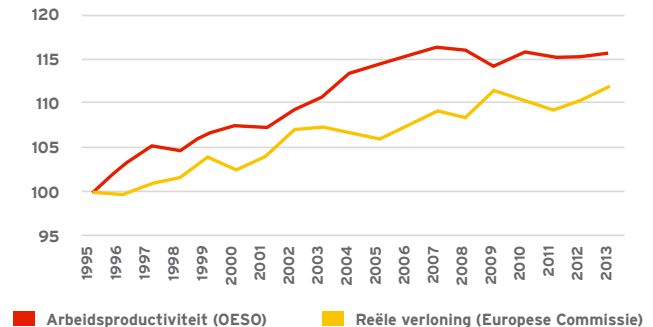
Het klopt dat de productiviteit sinds het begin van de crisis stagneert, maar onze lonen zijn in het verleden niet even snel gestegen als onze productiviteit. Onze lonen hebben dus nog wat in te halen.

Het idee dat de werknemers boven hun stand leven klopt dus niet. De productiviteitswinsten zijn de afgelopen jaren onrechtvaardig verdeeld tussen arbeid en kapitaal. Zowel wanneer we de langetermijntrend als de evoluties sinds 1996 bekijken, valt op dat de lonen achterophinken op de productiviteit.

Evolutie lonen en productiviteit per werknemer, 1980-2013

Evolutie lonen en productiviteit per uur, 1995-2013

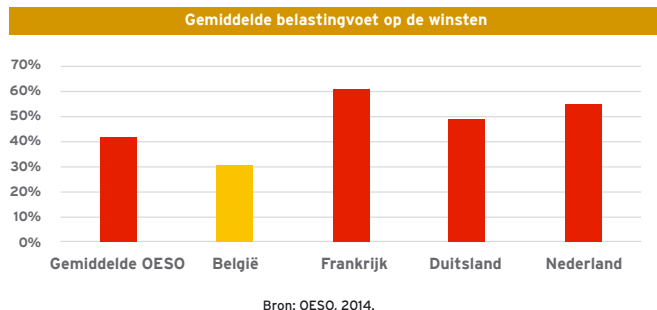
Bron: OESO, 2014.

Arbeid te zwaar belast t.o.v. kapitaal

Belastingen op kapitaal: bijzonder voordelig

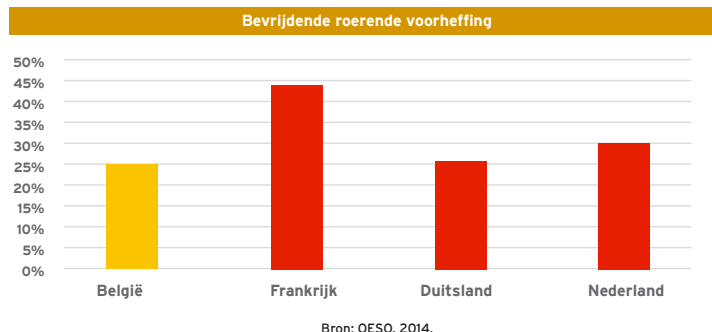
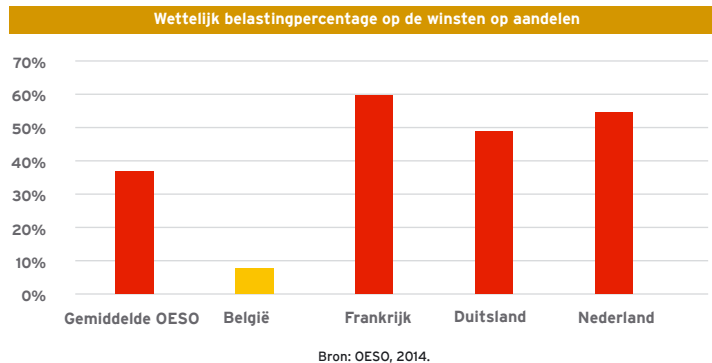
Binnen de OESO heeft België een van de laagste gemiddelde aanslagvoeten op de bedrijfswinsten (vennootschapsbelasting + roerende voorheffing op dividenden): 31%. We staan hiermee op plaats 31 van de 36.

Het OESO-gemiddelde bedraagt 41,8%. Bekijken we onze buurlanden waarvan we de evolutie van de loonkosten moeten volgen (maar enkel dat criterium), dan zien we dat Frankrijk de eerste plaats inneemt met 61%, gevolgd door Nederland met 55% en Duitsland met 49%. Opmerkelijk: in de Verenigde Staten gaat het om 52%! ▼

Onze bevrijdende roerende voorheffing (25%) is eveneens zeer laag, lager dan het OESO-gemiddelde en in elk geval lager dan bij onze burens: 44% in Frankrijk, 30% in Nederland en 26% in Duitsland. En beduidend lager dan in de VS: 42%. ▶

Onze wettelijke aanslagvoet op de winst uit aandelen slaat alle records: amper 8% tegen een OESO-gemiddelde van 36,8%. In Frankrijk bedraagt die 60%, in Nederland 55%, in Duitsland 49% en zelfs 52% in de VS. ▼

Cadeaus aan ondernemingen die noch de concurrentiekracht, noch de tewerkstelling ten goede komen

Het tot op vandaag gevoerde tewerkstellingsbeleid gaat ervan uit dat door subsidies te geven aan ondernemingen, zij hun kosten zien dalen en dat op die manier de subsidies een stimulant vormen voor aanwervingen en investeringen.

In plaats van zelf rechtstreeks te investeren, verkiest de overheid de openbare middelen onder de privéondernemingen te verdelen.

Volgens dezelfde logica worden middelen van de sociale zekerheid gebruikt om bijdrageverlagingen te financieren die eveneens verondersteld worden de werkgelegenheid aan te zwengelen.

Toch stellen we vast dat de evolutie van de overheidssteun aan de ondernemingen en de aan de aandeelhouders uitgekeerde dividenden opmerkelijk parallel evolueren. Dit verhoogt de financiële rijkdom die - zoals we gezien hebben - grotendeels aan belastingen ontsnapt. Tussen 1996 en 2013 (en daarna) zien we dat de loonsubsidies met 9,5 miljard en de netto dividenden met maar liefst 13,9 miljard gestegen zijn.

In dezelfde periode stegen de dividenden twee keer sneller dan de lonen en bijna twee keer zo snel als de investeringen, die nochtans onontbeerlijk zijn voor de concurrentiekracht van de bedrijven en voor de werkgelegenheid.

Evolutie overheidssteun aan ondernemingen 1996 - 2013

	Bedragen (in miljard €)		Evolutie	Verschil (miljard €)
	1996 (SEC 2010) ⁹	2013		
Lonen	72,321	136,802	+ 89,16%	
Bedrijfsresultaten	21,630	36,667	+ 69,52%	
Investeringen in vaste activa	25,903	52,969	+ 104,49%	
Uitgekeerde (netto) dividenden	7,78	21,64	+ 178,15%	+ 13,86
- Uitgekeerde dividenden	13,842	36,178		
- Ontvangen dividenden	6,062	14,538		
Bijdrageverminderingen	1,31	5,11	+ 290,08%	+ 3,80
Loonsubsidies	0,30	6,06	+ 1 920%	+ 5,76
				+ 9,56

Bron: NBB - Nationale rekeningen - Niet-financiële vennootschappen, 2015.

Evolutie dividenden niet-financiële ondernemingen tussen 1996 en 2013 (in miljoen €)

Bron: NBB - Nationale rekeningen - Niet-financiële vennootschappen, 2015.

⁹ De verschillen met de vorige editie van de barometer zijn te wijten aan een nieuwe methodologie om de nationale rekeningen op te stellen (SEC 2010 vs. SEC 1995).

Concurrentiekracht, maar niet door lonen onder druk te zetten

Zoals we zien zorgt de overheidssteun vooral voor extraatjes voor de ondernemingen, maar leidt dit niet tot meer banen. De werkgevers staren zich blind op de loonkosten om de concurrentiekracht van hun bedrijven te verbeteren, terwijl de lonen het al hard te verduren krijgen.

Nochtans vormen de lonen maar een klein deel van de productiekosten, ze zijn immers lang niet de enige bepalende factor voor de competitiviteit van ondernemingen.

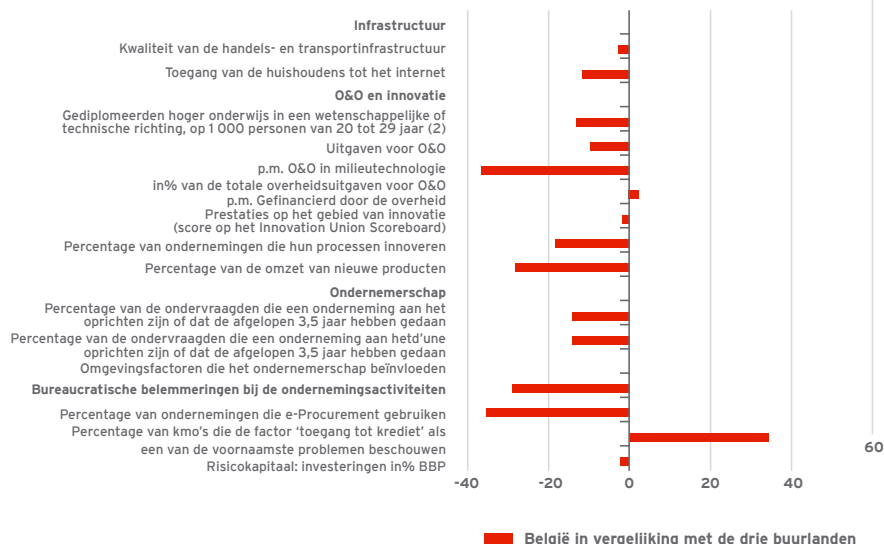
Het vermogen van de economie om activiteit en werkgelegenheid te scheppen en zich flexibel aan te passen aan de onophoudelijke veranderingen in de omgeving hangt af van een waaijer aan voorwaarden:

- de stijging van de tewerkstellingsgraad,
- de verbetering van de kwaliteit van het menselijk kapitaal
- de beheersing van de productiekosten,
- de openbare infrastructuur en de kwaliteit ervan,
- investeringen in innovatie die een fundamentele rol speelt in een economie als de Belgische. Hoe meer een economie zich ontwikkelt, hoe groter het belang van niet-kostenfactoren voor de concurrentiekracht van de bedrijven.

Volgens de 'Community Innovation Survey' van Eurostat scoort België op tal van criteria minder goed dan zijn bureu die nochtans als ijkpunt gebruikt worden voor de loonkosten:

- ▶ Belgische ondernemingen willen niet noodzakelijk nieuwe markten veroveren, maar willen eerder hun productieproces verbeteren.
- ▶ De O&O-uitgaven van de ondernemingen en de overheidsbesturen in België zijn gericht op 4 sectoren, nl. de farmaceutische en de chemische sector, de IT-diensten en telecommunicatie-uitrustingen.
- ▶ De intensiteit van de privé-investeringen is in België minder groot dan gemiddeld in de EU.

Competitiviteitsfactoren, uitgezonderd kostenfactoren

Bron: NBB, verslag 2013.

T.o.v. zijn buurlanden presteert België bijna overal minder goed (links), behalve in O&O wat te situeren valt in enkele speerpuntsectoren.

Koopkracht als motor van economisch herstel

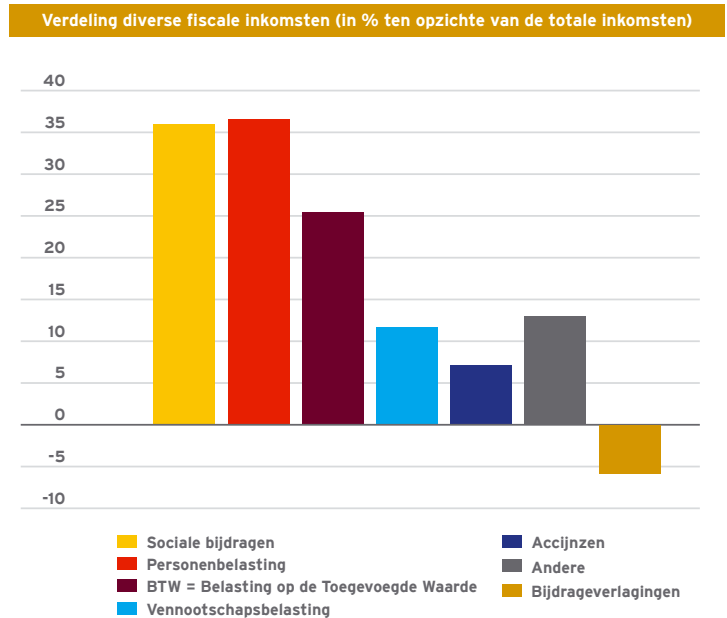
De zware bezuinigingen en structurele ingrepen in de arbeidsmarkt schieten hun doel voorbij. Door een verminderde koopkracht en een lagere overheidsconsumptie ligt de economische activiteit een pak lager. Dit heeft tot gevolg dat de fiscale en parafiscale inkomsten lager liggen dan ingeschat. Hierdoor verslechteren de overheidsfinanciën en stijgt de staatsschuld. Het beleid werkt contraproductief.

Om de economie te herstellen moet een driesporenbeleid gevolgd worden. Allereerst moet de koopkracht hersteld worden. Gezinnen moeten de middelen en het vertrouwen hebben om opnieuw te consumeren en investeren. Loonmatiging past dus absoluut niet in dit plaatje. Ten tweede moet je inwerken op de factoren die competitiviteit van de bedrijven echt verbeteren, zoals innovatie en vorming. Ten slotte moet de overheid opnieuw de ruimte krijgen om te investeren in alle mogelijke publieke voorzieningen, zodat ze economische activiteit, tewerkstelling en een sociale meerwaarde creëert.

Het schuldenprobleem anders oplossen

Maar wat met de staatsschuld? We betalen jaarlijks 12 miljard aan intresten. België is een rijk land, er wordt veel geld verdiend. Maar het probleem is dat fiscale inkomsten niet gevolgd zijn. Temeer omdat die inkomsten hoofdzakelijk op de inkomens uit arbeid berusten, en men net die inkomens al enkele jaren aan het blokkeren is.

Uit de grafiek hiernaast blijkt dat 75% van de fiscale en parafiscale inkomsten op arbeid (directe belastingen en sociale bijdragen) en op consumptie (btw, accijnzen) berust.

Bron: Financieel Actie Netwerk, 2014.

Middelen vrijmaken via een rechtvaardige fiscaliteit

De personenbelasting op de middelhoge inkomens is bijzonder hoog. De belasting op inkomens uit kapitaal is begrensd op 25%.

Om de gezinnen opnieuw toe te laten te consumeren en te investeren, moet er een belangrijke verschuiving komen van de belastingen op arbeid naar die op kapitaal.

Dit zal de fiscaliteit weer in evenwicht brengen, op voorwaarde dat de inkomstenbelasting beter verdeeld wordt volgens de mogelijkheden van elkeen. De progressiviteit van de personenbelasting moet dus herzien worden door de belasting op de lage en middelhoge schijven te verlichten, en die op de hoge inkomensschijven te verzwaren.

Dit nieuw evenwicht (of tax shift) gaat in de richting van fiscale rechtvaardigheid, maar levert de overheid geen bijkomende middelen op om de tekorten weg te werken, de schuldenlast te verminderen, de openbare diensten degelijk te financieren en de sociale zekerheid te versterken.

Naast een meer efficiënte strijd tegen fiscale fraude (geschat op ongeveer 20 miljard per jaar) moet de belastinggrondslag herzien worden. Bij die herziening moeten alle inkomens, ongeacht de bron ervan, gelijk behandeld worden.

De loonbevriazing opheffen en de index vrijwaren

De loonbevriazing is een andere factor die de economische crisis in de hand werkt. De vrijheid van loononderhandelingen laat de werknemers immers net toe een billijkere verdeling van de competitiviteitswinsten te vragen, daar waar dit mogelijk is.

Het integrale behoud van de loonindexering is ook van essentieel belang voor de vrijwaring van de koopkracht. Niet alleen voor de werknemers, maar ook voor de sociale uitkeringsgerechtigden die noodgedwongen (bijna) hun hele inkomen verbruiken.

De lichte inflatie die uit een positieve evolutie van de lonen zou kunnen voortvloeien, zou een goede zaak voor de economie zijn. Ze zou toelaten de overheidsschuld geleidelijk te reduceren en uit het risico op deflatie te geraken, een risico dat een inkrimping van het BBP betekent en dus een verzwarening van het gewicht van de overheidsschuld (berekend in% van het BBP).

6 De valse hypotheek op het wettelijk pensioen

Het bezuinigingsbeleid en het snoeien in de sociale uitkeringen, berusten op bepaalde verkeerde macro-economische argumenten: rekening houdend met de vergrijzing van de bevolking zou de financiering van de pensioenen op termijn niet houdbaar zijn zonder grondige hervormingen.

Dit zou betekenen dat de effectieve uitredingsleeftijd verhoogd moet worden door de mogelijkheden op vervroegd pensioen te blokkeren, en dat de wettelijke pensioenleeftijd opgetrokken moet worden.

De simulaties over de onhoudbaarheid van de toekomstige pensioenen houden bewust geen rekening met:

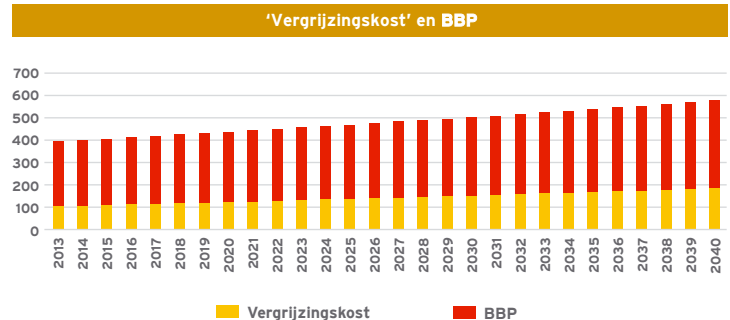
- een rechtvaardige herverdeling van de rijkdom;
- betere inkomsten voor de overheid uit belastingen;
- de evolutie van het BBP, dat sterker zal groeien dan de pensioenlast.

In 2014 bedraagt de vergrijzingskost (die veel breder is dan enkel de kostprijs van de pensioenen, want er wordt hier ook rekening gehouden met de gezondheidszorg voor bejaarden, de zorgafhankelijkheid, de rusthuizen, enz.) ongeveer € 100 miljard. Dit tegenover een totale geproduceerde rijkdom (BBP) van iets minder dan 390 miljard.

Als men de vergrijzingskost uit het BBP haalt, dan blijft er dus in 2014 een beschikbare marge over van ongeveer 290 miljard.

Op basis van de cijfers van het Studiecomité voor de Vergrijzing zou de kostprijs van de vergrijzing € 266 miljard moeten bedragen in 2060. Als men rekening houdt met de voorziene evolutie van het BBP tegen 2060, zou de geproduceerde rijkdom in ons land 840 miljard moeten bereiken.

M.a.w., de beschikbare marge (na aftrek van de vergrijzingskost uit het BBP) zou tegen 2060 ongeveer € 580 miljard moeten bedragen. Hetzij 2 keer meer dan de beschikbare marge vandaag!

Bronnen: Studiecomité voor de Vergrijzing en berekeningen ACOD.

Er zijn dus marges om de pensioenen in het repartitiestelsel te betalen en de huidige pensioenen van de werknemers en contractuelen te herwaarderen. Maar natuurlijk moeten dan de juiste politieke keuzes gemaakt worden om de rijkdom beter te herverdelen.

Conclusie

Zoals uit de voorgaande pagina's blijkt, zet de economische crisis niet enkel het algemene welvaartspeil onder druk, maar zorgt ze vooral voor een minder rechtvaardige verdeling van de rijkdom. De globale rijkdom neemt toe, maar de verdeling ervan wordt steeds onrechtvaardiger: de ongelijkheid stijgt.

De **stijgende ongelijkheid** is het gevolg van het blijvend ontkennen van de sociale gevolgen van de economische schokken en van de verwoestende gevolgen van de niet-gereguleerde mondiale concurrentie.

We stellen vast dat er nog steeds veel rijkdom geproduceerd wordt, maar dat diegenen die de rijkdom produceren er een steeds kleiner deeltje van ontvangen. De vruchten van onze economische activiteit worden steeds minder rechtvaardig verdeeld.

Vanzelfsprekend verbetert het lot van de werknemers in landen waar er sterke groei is (China,...), maar hun groeiende welvaart staat in schril contrast met de gigantische vermogens die opgebouwd worden bij de toplaag binnen deze samenlevingen. En het lot van deze werknemers is veel minder rooskleurig dan dat van de werknemers uit onze 'ontwikkelde' maatschappijen. Door een fatsoenlijke herverdeling van de geproduceerde toegevoegde waarde te organiseren, hebben wij afdoende sociale beschermingssystemen en openbare diensten kunnen opbouwen. Het gebrek aan deze beschermingssystemen in de opkomende economieën (hiertoe moet ook Oost-Europa worden gerekend) maakt sociale dumping mogelijk. Werknemers worden door een gebrekkige regelgeving concurrenten van elkaar. Hierdoor ontstaat een 'race to the bottom' inzake werknemersrechten en sociale beschermingsstelsels.

Terwijl werknemers met elkaar concurreren en minder kunnen meeprofiteren van de economische groei worden 'rijken' (natuurlijke personen of rechtspersonen/vennootschappen) steeds rijker. De theorie als zou rijkdom (ook de slecht verdeelde) dankzij een 'trickle down'-effect uiteindelijk ten goede komen aan iedereen, blijkt een fabeltje te zijn. Of ze vormt een stevige drogreden om ongelijkheden te rechtvaardigen.

Het omgekeerde verschijnsel blijkt waar te zijn: de groeiende ongelijkheid gaat gepaard met een verminderde bijdrage van de hoge inkomens aan de financiering van de collectieve noden. Bovendien wordt de herverdeling via sociale transfers steeds vaker in vraag gesteld. De 'last' van de solidariteit en van de fiscaliteit wordt meer en meer bij de lage en middeninkomens gelegd, d.w.z. bij de werknemers zelf.

De regel 'socialisering van de verliezen en privatisering van de winsten' is steeds vaker wet. De financiële wereld werd gedereguleerd waardoor er jarenlang massa's meerwaarden naar aandeelhouders en CEO's vloeiden. Toen alles in 2008 in elkaar klapte, werden de verliezen door de samenleving op zich genomen. De overheidsschulden explodeerden. Wat toen gebeurde, was eigenaardig. Plots werden de collectieve voorzieningen en alle herverdelingssystemen met de vinger gewezen. Alsof de welvaartsstaat aan de basis van de crisis lag. Daarmee werd ook de aanval geopend op de lonen, omdat een belangrijk deel hiervan wordt afgestaan om sociale transfers te organiseren. De werkloosheidsverzekering, de gezondheidsverzekering en de pensioenen worden hierdoor het ergst getroffen, terwijl de openbare diensten op dieet komen te staan terwijl de noden toenemen.

Een nieuwe New Deal

Afgezien van de filosofische of morele beschouwingen over ongelijkheid of over de juiste proportie aan ongelijkheid om het individueel initiatief niet teniet te doen, dringt zich een andere vaststelling op: hoe groter de ongelijkheden, hoe minder harmonieus de maatschappij en hoe minder economische bloei er is.

Het omgekeerd geldt ook: hoe beter de rijkdommen herverdeeld zijn, hoe beter de economie het doet, hoe groter de **sociale cohesie**. Sociale cohesie betekent dat er minder spanningen zijn omdat aan de noden van iedereen tegemoet gekomen wordt, dat iedereen toegang heeft tot behoorlijk onderwijs en gelijke kansen krijgt op individuele ontwikkeling, dat elkeen de mogelijkheid heeft in zijn levensonderhoud en in dat van zijn gezin te voorzien, dat iedereen een dak boven zijn hoofd heeft en in veiligheid kan leven, dat iedereen recht heeft op collectieve diensten en beschermd is tegen onaangename verrassingen waardoor je niet langer zelf in je levensonderhoud kan voorzien.

Het volstaat om even rond je te kijken om vast te stellen dat, ondanks onze relatief gunstige situatie, er ook bij ons nog een hele weg af te leggen is.

Wanneer we ons blijven beperken tot rigide economische indicatoren en we de ongelijkheid over het hoofd blijven zien, dan zullen we op lange termijn vast komen te zitten in een situatie met massale structurele werkloosheid, met een lage economische activiteit, met een dalende koopkracht, met een steeds moeilijker toegang tot gezondheidszorg, onderwijs, cultuur of energie. Onze sociale bescherming zal evolueren naar een vangnet waarvan de mazen steeds groter worden. Het gemiddelde welvaartspeil zal in het beste geval stabiel blijven, maar aan de uiteinden van de inkomensverdeling zullen we zowel onaanvaardbare miserie als excessen kennen. Sommige klassen en generaties zullen tot precariteit en/of armoede veroordeeld zijn. Het sociaal weefsel zal uiteenrafelen en achtergestelde wijken in een situatie van blijvende onveiligheid achterlaten, met ondermaatse openbare diensten en een verloederde infrastructuur.

De economische machine weer op gang brengen is dus één zaak. De manier waarop is een andere - en de belangrijkste - zaak. Jobcreatie tegen eender welke prijs is het recept voor een sociale en economische catastrofe. Ons opnieuw 'in de markt' proberen te zetten met slecht betaalde jobs en hyperflexibele arbeid zal ons nergens brengen. Dit is echter wat de Europese bewindvoerders op dit moment propageren: interne devaluaties door middel van lagere lonen en slechtere jobs, een vicieuze cirkel naar beneden inzake welvaart en bescherming. Dit leidt tot economische stilstand en deflatie. We lijken opnieuw te zijn aanbeland in de jaren 30. Arbeid moet correct verloond worden, immers, een waardig inkomen bij een zo groot mogelijk aantal burgers zwengelt de vraag aan en geeft een boost aan de economie. **De lonen zijn de echte motor van de economie.**

Voor je pure groei creëert, hoor je te definiëren welke groei je wil en wat voor samenlevingsmodel je wil opbouwen. Wil je maatschappelijke stabiliteit, dan moeten tussen de verschillende (sociale) gesprekspartners duidelijke afspraken gemaakt worden waarbij maatschappelijke meerwaarde vooropstaat. Afspraken rond de correcte, **rechtvaardige herverdeling van de (geproduceerde) rijkdom** staan hierbij centraal. Concreet betekent dit dat iedereen moet bijdragen volgens eigen draagkracht. Ons belastingstelsel is zo opgevat dat het momenteel de sterkste schouders ontziet. Het is dus tijd voor een kentering.

Steeds meer collectieve voorzieningen worden - onder het mom van budgettaire beperkingen - overgelaten aan de 'efficiëntie' van de markt. Hierdoor vallen steeds meer mensen uit de boot. Een rechtvaardigere herverdeling van de inkomsten zal de overheid in staat stellen om opnieuw te kunnen investeren in onderwijs, in infrastructuur, in zorg, ... kortom: in de toekomst. Bovendien zal een rechtvaardige herverdeling van de inkomens de financiering van onze sociale bescherming garanderen.

Voor meer info:

ABVV

Hoogstraat 42 | 1000 Brussel

Tel. +32 2 506 82 11 | Fax +32 2 506 82 29

infos@abvv.be | www.abvv.be

Volledige of gedeeltelijke overname of reproductie van de tekst uit deze brochure mag alleen met duidelijke bron
Verantwoordelijke uitgever: Rudy De Leeuw © maart 2015

Cette brochure est aussi disponible en français www.fgtb.be/brochures-fgtb

D/2015/1262/4 - 1524